

vyvažují a síly jednotlivých států, na jichž spojení se pomýšlí, jsou rovněž v rovnováze. Jde tu právě naopak o *vyloučení mocenské převahy* toho činitele, který jediný by měl nesmírnou převahu nad ostatními — *Německa*. *Přímá účast* této velmoci ve střední Evropě, ve spojení s malými národy, znamenala by prakticky ovládnutí těchto států německým imperialismem. Německu nemá se překážeti ve spolupráci se středoevropskými státy a nebude vylučováno z mezinárodních porad o nové úpravě, nebude postaveno před hotovou věc jako ono postavilo Evropu 19. března 1931. Ovšem nebude-li souhlas Němců k tomu, co diktuje rozum i neodbytná hospodářská potřeba, ve střední Evropě dosažitelný, nebude možno nechat si jím stále překážeti. Ostatní velmoci, zejména blízko zde interesovaná *Itálie*, jsou k pomoci ochotny, a také *Anglie* chápe nutnost rychlých a účinných zákroků v zájmu ozdravení těžce ohroženého Rakouska a Maďarska, na nichž se anglický kapitál velmi angažoval.

Dr. Rudolf Procházka.

LITERATURA.

VOJTA BENEŠ: ČESKOSLOVENSKÁ AMERIKA V ODBOJI. I. Od června 1914 do srpna 1915. V Praze 1931. Vydalo nakladatelství Pokrok v Praze. Stran 425 za Kč 49.—.

Dějiny našeho zahraničního odboje ze světové války v letech 1914—1918 budou jednou z nejzajímavějších a nejpoučnějších kapitol našich novověkých dějin. Nejen tím, *čeho* jsme dosáhli, nýbrž hlavně a především tím, *jak* jsme toho dosáhli. A toto *jak*, musí býti dnes i nadále bezpečným vodítkem všem, jimž jde vážně nejen o pouhé zachování naší samostatnosti, nýbrž také o všestranné zmohutnění našeho demokratického státu a zesílení jeho vlivu na demokratisaci celé Evropy, hlavně ovšem střední. V celkových dějinách zahraničního odboje zaujme pak československá Amerika místo velmi významné, jak napovídá již první díl široce založeného a dokumenty přímo napěchovaného Benešova životního díla. (Autor zdůrazňuje hned v předmluvě, že svobodomyšlní v revoluci vedli. Prakticky a ideově. Revoluce československé Ameriky vyšla z lidu a byla konána lidem. Byla demokratická v nejkrásnějším smyslu slova. Se svobodomyšlným táborem sešli se k revoluční spolupráci hned od prvních počátků podle autora čeští evangelíci, zatím co katolický svět šel ve svých četných předních mužích věrně s Rakouskem, ve svém tisku pak útočil na odboj v jeho nejchoulostivějších okamžicích, a ve svých širokých lidových kruzích zachovával lhostejný postoj: »Trvalo plně dva roky, než čeští katolíci po vnitřních bojích našli pevné stanovisko k vývoji věci« (str. 56). Největším vlivem však na všechnu československou emigraci bez rozdílu působily návštěvy Masarykovy, praví autor. Světová válka zastihla Čechy a Slováky v Americe nepřipravené organizačně, nepřipravené finančně a nepřipravené politicky. Přes to však víra ve vítězství spojeneckých zbraní byla mezi českým lidem skoro všeobecná a hned od prvních okamžiků našli se jednotlivci, kteří myslili na vlastní národ. Myšlenka politické samostatnosti padala z počátku do půdy naprosto nepřipravené, skoro na skálu, praví autor. A dodává: »Pravda, česká Amerika měla své krásné politické a osvícenské tradice, měla svůj probudilý tisk a svá duchovní střediska, ale široké vrstvy českého lidu v Americe neměly přece jen toho politického zájmu, jehož bylo třeba, aby hnutí tak nové a odvážné došlo v krátkém čase souhlasu« (str. 151). Víra v Rusko zápasila úsilně a nepoddajně s přesvědčením, že jedinou a nejjistější oporou svobody každého národa je vlastní odhodlání« (str. 186). Přčetní jedinci byli zaujati podle autora rakušáctvím. »Pravda, jedním jeho důvodem bylo úžasné skrblictví tak mnohých našich lidí a obavy, že kdosi z peněz jimi darovaných bude se dobře mít, ale jinde bylo to i opravdově přilnutí k císařskému Rakousku nebo aspoň — a to nejčastěji — oddanost k mužům či i institucím rakousky orientovaným. Tak bylo v prvních dvou letech, až do vstupu Spojených států do války, u značné části katolických Čechů« (str. 195). Revoluční boj za svobodu a samostatnost vyvolal podle autora velmi těžkou krizi v řadách českých socialistů, krizi tím bolestnější, čím inteligentnější lidé ji prožívali; řada z nich si tu krizi uvědomila a počala ji řešit. »Je to velmi významný a charakteristický

fakt, že na obranu revoluční činnosti se postavili prostí příslušníci strany» (str. 229). Za to nečetně anarchistické hnutí české v Americe bez rozmýšlení se postavilo do řad národní revoluce.

Potěšitelný obrat k lepšímu nastal v březnu r. 1915 po clevelandské konferenci, na níž americká revoluce dostala podle autora své posvěcení a přijala slib její věrnosti. »Bylo štěstím pro hnutí a znamením pro odpůrce, že odboj proti Rakousku přestává být hrou romantických snů, ale reálným hnutím strážlivých, opravdových mužů, kteří se chystají k systematické, ukázněné a cílevědomé práci pro svobodu svého národa« (str. 280). Autor upozorňuje, že sice »naši v Americe přijali Masaryka za duchovního vůdce revolučního zápasu dříve, než se rozhodl k otevřenému vystoupení proti Vidni« (str. 135), ale že teprve Masarykovy dopisy z počátku r. 1915 zaslané Em. Voskovi znamenaly pevný program. »Jestliže se vytrvale toužilo po autoritě, která by osvobozenkému hnutí dala směr i mravní kázeň všemu revolučnímu snažení, stanul konečně Masaryk před zraky prvních vojáků zapomenuté fronty, aby se ujal i tohoto rozptýleného stáda, sjednotil je duchem i nesmírnou vírou v sílu práva, aby i na této půdě naplnil veliké poslání, které jemu i české Americe přichystal milosrdný osud« (str. 310). Důležitým mezníkem revoluční činnosti stala se podle autora i pro českou Ameriku historická Husova oslava v Curychu a zvláště v Ženevě, konaná českou emigrací. Svou slavnou řečí postavil se tehdy T. G. Masaryk veřejně i do čela revoluce amerických Čechů a Slováků. »Česká revoluce našla svého viditelného vůdce« (str. 397).

Knihy Benešova, seznamující čtenáře v úvodní kapitole se sídly české a slovenské emigrace, s vlivem amerického života na ni, s jejím spolkovým a národním životem, se svobodomyšlností, poměry náboženskými i hospodářskými, s tiskem a školstvím atd., jest do určité míry předmluvou k vlastní historii odboje československé Ameriky, zahrnujíc období přibližně třinácti měsíců. Je psána poutavě, sine ira et studio, podává vystižné charakteristiky jednotlivých skupin naší emigrace i jejich vůdčích představitelů a jest vyzdobena množstvím pěkných vyobrazení a opatřena mapkou Spojených států severoamerických. Zaslouhuje, aby byla hojně a pozorně čtena. *A. Klímt.*

EMIL SVOBODA: VĚCI VŠEDNÍ I NEVŠEDNÍ. Sbírký »Výhledy«, knihy zkušenosti a úvah, svazek 9. Vydal Melantrich a. s. v Praze 1931. Stran 206 za Kč 30.—.

»Všednost a nevšednost jsou jen rub a líc. A zda vidíme rub neb líc — záleží na nás. Myslíci a svěží člověk nevidí takřka na světě všednosti. Všechno je zajímavé. — Vidět zajímavost — to je bohatství života«, praví autor v úvodní kapitole. A jeho úvahy, drobnější i delší, k nimž daly podnět nejrůznější události dne, jsou toho nejlepším dokladem. Jsou proto životné a nabádavé, jsou praktickou filosofií, jak jí rozuměl Masaryk. Jde mu o obrodu jedince a tím i národního celku a lidstva vůbec; ideálem je mu demokracie, uskutečňovaná poněkud sice, ale do všech důsledků.

Je pro socialismus, ale »ani socialismus, ani komunismus se neobejdou bez nového individualismu. Kolektiv žádný — ani rodinný — nemůže pohltit lidskou osobnost. Z otroctví se líhne vzdor a nenávisť a zločin« (str. 21). Je pacifista; neboť »pacifista nechce méně, než národy a státy přivést na úroveň člověčství« (str. 77). »Násilí ve světě myšlenky je věc nesmyslná. Mocí se dá vynutit jen zevní chování, ale nikdy víra, nikoli skutečné, vnitřní přesvědčení« (str. 162). Bez mravnosti není podle něho svobody. V Lincolnovi vidí symbol »té lepší části našeho národa, která nevykřikuje silácké, vlastenčící fráze, která vidí spásu lidstva v demokracii, humanitě, v míru a osvobození člověka, té části, která by se hrozila myšlenky, vydati rodnou zemi v nebezpečí plení a zkázy a národ v nebezpečí vykrvácení — pro uspokojení rvavých choutek zřůdného, nesnášenlivého a rozpínavého šovinismu — ale která vstane a vykoná svou povinnost, uvidí-li vlast a svobodu a lidství v nebezpečí« (str. 79). Učí strážlivě chápati skutečnost, spoléhati na vlastní síly a neočekávati zázraků od nějakého »deus ex machina«. »Nepotřebujete přímlovčího a prostředníka u boha. Potřebujete muže a ženy, oddané národu a republice, průkopníky svobody, vůdce. Buď jsou mezi námi, budou žít a pracovat, povedou ke štěstí svůj lid — nebo je marno všechno a stíny minulosti nás nespasí« (str. 151). Povšimnutí zasluhuje autorův názor